

| אילן כפיר |

החזרה הסינית

קרבת השריון הגדול בסיני
שהכריע את מלחמת יום כיפור

אילן כפיר - החווה הסינית - קרב השריון הגדול בסיני שהכריע את מלחמת יום הכיפורים

בתוך מבול הספרים שנחת עלינו בעת האחרונה על מלחמת יום הכיפורים, מקום נכבד תופסים הספרים על מבצע "אבירי לב" לצליחת התעלה. כך ראו אור בשנה האחרונה "הצליחה" של עמירם אזוב, ו"בנקודת הכובד – מצביאות בחזית התעלה במלחמת יום הכיפורים" של יעקב אבן ושמחה מעוז, ועכשיו - ספרו של העיתונאי אילן כפיר "החווה הסינית – קרב השריון הגדול בסיני שהכריע את מלחמת יום הכיפורים".

כפיר כבר ניסה פעם כוחו בכתיבת ספר על מלחמת יום הכיפורים, שהוא אחד הספרים הפחות מוצלחים שראו אור על מלחמת יום הכיפורים - "אחי גיבורי התעלה" - אוסף שטחי ורנדומלי של סיפורי מלחמה שמתיימר לתאר את סיפור המלחמה בחזית הדרום.

הפעם כפיר עושה נסיון לכתוב ספר רציני יותר, אבל כמו בספרו הקודם, גם כאן כפיר מוכיח שהמשימה גדולה על מידותיו. הוא איננו מסוגל לבצע תחקיר היסטורי כמו שצריך, להצליב ולבדוק מידע, והספר מלא בטעויות היסטוריות ובאי דיוקים אינספור. אמנם, קורא שמעוניין לקבל תמונה כללית על התנהלות קרב ההבקעה בחווה הסינית - להתרשם מהאירועים ומהדמויות המרכזיות, מוראל ורוח הלוחמים, המאמץ האדיר של אוגדת שרון בקרב ההבקעה, ובעיקר קרב הגבורה של חטיבה 14 בפיקודו של אמנון רשף - ימצא את מבוקשו בספר, וזה לא מעט. הכתיבה קולחת והספר קריא. אולם מי שמחפש דיוק בפרטים, יצטרך לבדוק כל פרט בספר שבעתיים, ובמקרים רבים - רבים מדי - ימצא טעות, אי הבנת התפתחות הקרב, בלבול בין כיוונים, בלבול בין יחידות, טעויות בתיארוך ובתיזמון של אירועי קרב שונים, בלבול בסדר המהלכים של קרבות, ועוד ועוד.

תקצר היריעה מהלביא כאן את כל הטעויות, הבלבולים ואי הדיוקים שבספר, ולפיכך יובאו להלן רק מספר דוגמאות, הנוגעות לפרקי לחימה של החטיבה.

פרשת חילוץ אנשי מעוז "פורקן". בלילה שבין ה-7.10-8.10 הטיל מפקד האוגדה שרון על מח"ט 421 לתכנן מבצע פריצה אל מעוז "חזיון" (ליד גשר הפירדאן) לחילוץ אנשיו הנצורים. אלוף הפיקוד גונן הטיל וטו על המשימה. בלילה שבין ה-8.10-9.10 יצאו אנשי מעוז "פורקן" (ליד איסמעיליה), בפיקודו של מפקדם מאיר ויזל, למסע לילי נועז שבסופו היו אמורים לחבור לכוחות של חטיבה 421 באיזור תעוז "נוזל". ואכן גדודי החטיבה 1 ו-3 נערכו בבוקר ה-9.10 באיזור "נוזל" כדי לקלוט את אנשי המעוז, אולם מח"ט 14, שהיתה החטיבה האחראית על הגזרה בפרוץ המלחמה, ביקש משרון כי את החילוץ בפועל יבצעו הוא ואנשיו, וכך אושר ובוצע. אצל כפיר כל הפרשה הזאת, אשר כלולים בה שני מהלכים נפרדים לחלוטין, האחד - פריצה למעוז "חזיון" לחילוץ בבוקר ה-8.10, שלא בוצעה, והשני - חילוץ אנשי מעוז "פורקן" שיצאו ברגל בבוקר ה-9.10, שבוצע, מתערבבים לפרשה אחת שבה המשימה הוטלה על חטיבה 421, מח"ט 14 ביקש להוביל את "ההתקפה" (שכאמור לא אושרה), וכך - "ברגע האחרון שונתה תכנית החילוץ. במקום גדוד יישלח לקרב כוח משימה קטן בפיקודו של מג"ד 184, שאול שלו [ז"ל]". המציאות היתה שגדודי חטיבה 421 חיפו על מבצע החילוץ שבוצע ע"י כח קטן בפיקודו של מח"ט 14.

במסגרת ההיערכות לחלץ את אנשי "פורקן", הוטל על גדוד 599 לכבוש את מתחם "חמוטל", אשר חלש על האיזור שבו היה אמור להתקיים מפגש החילוץ עם אנשי "פורקן". הגדוד יצא לקרב קשה עם 25 טנקים שבסופו נפגעו 19 מהטנקים, 2 מהם נשארו בשטח, נהרגו 8 מלוחמיו ונפצעו עשרות. המדובר כאמור ביום הרביעי של המלחמה (9.10). אצל כפיר אין זכר לקרב זה, ולעומת זאת הוא כותב כי לוחמי הגדוד נשלחו ביום השלישי של המלחמה לכבוש את מתחם "טלוויזיה" – 33 טנקים יצאו להתקפה על המתחם. רק 22 שרדו בסיומו" (עמ' 156). קרב זה, בהשתתפות גדוד 599, לא היה ולא נברא. בהמשך, מספר כפיר, פורקן גדוד 599 לאחר המלחמה והצוותים ששרדו פוזרו

ביחידות אחרות (עמ' 158). בחיים האמיתיים, כידוע לנו, הגדוד המשיך להתקיים עד לפירוק חטיבה 421 בשנת 1986.

הספר לוקה בדרמטיזציות והגזמות מיותרות, כאילו המציאות לא היתה דרמטית דייה. זה מתחיל בשימוש חוזר ונשנה במושג שכנראה לקוח מסיפורי מלחמת העצמאות - "חיילים סודאניים" (לדוגמא - בעמ' 86). ככל הידוע יחידות צבא מצרים במלחמת יום הכיפורים לא כללו חיילים סודאניים; ב"חמוטל" ב-8.10 היו "אלפי חיילים מצריים ועשרות טנקים" (עמ' 43). ככל הידוע היה ב"חמוטל" גדוד מצרי מדיביזיה 16 (כלומר כמה מאות חיילים) ולו פלוגת טנקים; כפיר מתאר כיצד אסף אריאל שרון בבוקר ה-15.10 את מפקדי החטיבות וקציניו הבכירים "...וחשף בפניהם, לראשונה, את הסוד הגדול: הלילה צולחים את התעלה" (עמ' 62). אלא שכבר 2 לילות לפני "חשיפת הסוד" היתה החטיבה שלנו עסוקה בריכוז וקירוב אמצעי הצליחה ובאימון בגרירת גשר הגלילים.

בספר אין מראי מקום למובאות הרבות, אין ביבליוגרפיה, ואין אינדקס.

לפחות בנקודה אחת עושה כפיר צדק היסטורי. במשך שנים רבות נאבקו אנשי חטיבה 14 ויחידות אחרות של אוגדת שרון שהשתתפו במערכת קרב הצליחה על "שם המותג" "קרב החווה הסינית". מאז מלחמת יום הכיפורים, השתלטו אנשי גדוד 890 (ובראשם המג"ד יצחק מרדכי) על הנרטיב של "הקרב בחווה הסינית", ניכסו לעצמם את שם הקרב והפכו אותו למותג בלעדי שלהם. המיתוס הזה הוביל את יצחק מרדכי מרחק רב - אל סף הרמטכ"לות ואל משרת שר הבטחון. רק בשנים האחרונות נעשה תיקון בענין זה, בין השאר בסרט שהופק על חטיבה 14, ובספרים שיצאו באחרונה ונזכרו בתחילת ביקורת זו. התיאור של כפיר שם את הקרב ההרואי ולמרבה הצער, המיותר, של גדוד 890, בפרספקטיבה הנכונה של המערכה הכוללת על מרחב החווה הסינית. אין דברים אלה באים לגרוע מאומה מהגבורה ומהמסירות ומרוח הלחימה היוצאים מן הכלל של גדוד 890 בלחימתו בפאתי החווה הסינית בלילה שבין 17.10-18.10.

לסיכום זהו ספר מלחמה פופולרי, לטוב ולרע. אפשר לקרוא אותו ולקבל תמונה כללית המתארת פחות או יותר את אירועי המערכה בחווה הסינית. בשום אופן אין לראות בו מקור מהימן לאירועים אלה. יתכן שעריכה קפדנית ומקצועית, שתיעשה ע"י מי שמתמצאים בתולדות המלחמה, תוכל לתקן את הליקויים הרבים בספר, דבר שיאפשר הוצאתו במהדורה חדשה ואמינה יותר.

עודד מגידו